

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพตามแบบ MBTI กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกเป็นหัวข้อ ดังต่อไปนี้

2.1 บุคลิกภาพ

2.1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

2.1.2 ทฤษฎีบุคลิกภาพ

2.1.3 ประโยชน์ของการประเมินบุคลิกภาพ

2.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อบุคลิกภาพ

2.1.5 การพัฒนาบุคลิกภาพ

2.2 บุคลิกภาพตามแบบ MBTI

2.2.1 ความเป็นมาของแบบทดสอบบุคลิกภาพ MBTI

2.2.2 การทดสอบบุคลิกภาพตามแบบ MBTI

2.2.3 บุคลิกภาพกับอาชีพ

2.2.4 บุคลิกภาพกับการเรียน

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3.2 ปัจจัยที่ส่งผลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 บุคลิกภาพ

2.1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า Personality โดยมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Persona (Schultz, 1990: 9) ซึ่งหมายถึงหน้ากากที่ตัวละครใช้สวมเวลาแสดงเพื่อแสดงตามบทบาทที่ตนได้รับ การให้คำนิยามคำว่า บุคลิกภาพ มีนักวิชาการและนักจิตวิทยาได้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย ดังนี้

ศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล (2539) บุคลิกภาพ คือ ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้ง ส่วนภายนอกและส่วนภายใน

จุฑา บุรีภักดี (2549) บุคลิกภาพ คือ ลักษณะส่วนรวมของแต่ละบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ระบบทางร่างกายและจิตใจ ที่กำหนดให้บุคคลนั้นมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากบุคคลอื่น พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ทั้งลักษณะภายนอกที่มองเห็นและลักษณะภายในที่แสดงออก ทางด้านสติปัญญา อารมณ์และจิตใจ

นพมาศ อุ้งพระ (2551) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ความเป็นที่ชื่นชอบ ความป๊อปปูล่า คนทั่วไปจึงแสดงความชื่นชมกัน โดยการชมคนที่เป็นที่นิยมว่ามีบุคลิกดี

Allport (1961) บุคลิกภาพเป็นหน่วยรวมที่ทรงพลังของระบบทางกายและจิตภายในตัวบุคคล ซึ่งกำหนดลักษณะพฤติกรรมและความคิดของเขา

Cattell (1970) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดที่มีทั้งที่เปิดเผยและ ซ่อนเร้น

Schultz (1990) บุคลิกภาพ คือ การผสมผสานกันของลักษณะภายในกับลักษณะภายนอกของแต่ละบุคคล ที่ส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ

Allen (2006) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีหลายแง่มุม โดยเป็นความแตกต่างในการแสดง พฤติกรรมของแต่ละบุคคล

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นพอสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะภายในและ ลักษณะภายนอกของแต่ละบุคคล นับตั้งแต่รูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทาง เจตคติ ความสามารถ ความสนใจและความรู้สึกนึกคิดที่เป็นของบุคคลนั้น อันส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป

2.1.2 ทฤษฎีบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมมาก จึงได้มีผู้ศึกษาและตั้งทฤษฎีไว้มากมาย เพื่อที่จะอธิบายและเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Sigmund Freud

Sigmund Freud (อ้างถึงในศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล, 2539) ได้รับการเคารพนับถือว่าเป็น ผู้ริเริ่มศึกษาพฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และได้ตั้งทฤษฎีที่ เรียกว่าทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic theory) โดยกล่าวถึงบุคลิกภาพในประเด็นสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ระดับความรู้สำนึก (Level of awareness) ฟรอยด์มีความเห็นว่า ระดับการรู้สำนึกของมนุษย์มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ระดับ คือ

1.1 จิตสำนึก (Conscious) คือ ส่วนของจิตใจที่รู้สึกตัวอยู่ในปัจจุบัน ประกอบไปด้วยการคิด การรับรู้ ความรู้สึก

1.2 จิตก่อนสำนึก (Preconscious) เป็นส่วนของจิตใจที่อยู่ต่ำกว่าระดับจิตสำนึก ประกอบไปด้วยความจำต่าง ๆ ซึ่งสามารถจะระลึกถึงหรือรื้อฟื้นขึ้นมาสู่ระดับจิตสำนึกได้

1.3 จิตใต้สำนึก (Unconscious) เป็นส่วนหนึ่งของจิตใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งที่เก็บความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้เก็บกดไว้ โดยที่บุคคลนั้นไม่รู้สึกรู้ว่าเก็บกดอะไรไว้ และไม่อาจรื้อฟื้นขึ้นมาในระดับจิตสำนึกได้ และพลังจิตใต้สำนึกนี้มีอิทธิพลเหนือจิตสำนึก จะคอยกระตุ้นเตือนให้ปฏิบัติพฤติกรรมไร้เหตุผล และผิดปกติในลักษณะต่าง ๆ บางครั้งแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความฝัน การพูดพลั้งปาก เป็นต้น

Freud ได้เปรียบเทียบจิตทั้งส่วนสำนึกและส่วนใต้สำนึก เหมือนภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในมหาสมุทร ส่วนลอยเหนือน้ำต้องแสงสว่างและอากาศ ปรากฏแก่สายตาโลก คือ จิตหรือพฤติกรรมที่อยู่ในความควบคุมของความสำนึกตัว ส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำ (ซึ่งปริมาณมากกว่า) อยู่ในความมืดกว่า ไม่ปรากฏแก่สายตาโลก คือ จิตใต้สำนึกอันเป็นภาคสะสมประสบการณ์ในอดีตมากมาย ถูกบีบอัด เก็บกดหรือคอยเพื่อให้สมปรารถนา

2. โครงสร้างบุคลิกภาพ (The structure of personality) มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

2.1 Id เป็นพลังจิตที่อยู่ในระดับจิตใต้สำนึก (Unconscious) ประกอบด้วยแรงขับทางสัญชาตญาณพื้นฐาน (Basic instinctual drives) เป็นที่สะสมพลังงาน เมื่อมีมากจะทำให้เกิดภาวะตึงเครียด ร่างกายจะต้องพยายามขจัดความตึงเครียดให้ลดลงไปหรือหมดไป เพื่อให้ร่างกายหรือจิตใจได้รับความสบาย โดยใช้กฎแห่งความพึงพอใจ (Pleasure principles) ซึ่งเป็นการทำไปโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือความจริง

2.2 Ego เป็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพ ที่อยู่ในระดับจิตสำนึก (Conscious) เป็นตัวประสานงานระหว่าง Id Superego และโลกภายนอก โดยยึดหลักแห่งความจริง (Reality principles) มีความเปลี่ยนแปลง หรือยับยั้งการตอบสนองความพอใจทางสัญชาตญาณให้เหมาะสมกับโลกภายนอก เป็นไปตามเหตุผล เป็นความคิดของคนที่มีบรรลุมิติภาวะ

2.3 Superego เป็นส่วนของบุคลิกภาพ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Right or Wrong) ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม แบ่งเป็น

2.3.1 มโนธรรม (Conscience) เกิดจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก เป็นการสอนว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ทำผิดจะถูกลงโทษ เมื่อโตขึ้นถ้าทำอะไรขัดกับมโนธรรมจะเกิดความรู้สึกผิด (Guilt feeling)

2.3.2 อุดมคติ (Ego-ideal) เกิดจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่หรือผู้อื่น ว่าควรจะทำอะไร ถ้าทำสิ่งที่ดีจะได้รางวัล เมื่อโตขึ้นถ้าทำตามอุดมคติ จะก่อให้เกิดความภูมิใจ (Pride)

ลักษณะบุคลิกภาพของคนเกิดจากการทำงานร่วมกันของพลังทั้ง 3 นี้ พลังใดมีอิทธิพลเหนือพลังอื่นย่อมเป็นตัวชี้ลักษณะบุคลิกภาพของคนนั้น เช่น ถ้าพลัง Id มีอำนาจสูง บุคลิกของคนผู้นั้นก็เป็นแบบเด็กไม่รู้จักโต เอาแต่ใจตนเอง ถ้า Ego มีอำนาจสูง คนนั้นจะเป็นคนมีเหตุผล เป็นนักปฏิบัติ ถ้า Super ego มีอำนาจสูง ก็เป็นนักอุดมคติ นักทฤษฎี

บุคคลจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อจะได้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม แต่ถ้ามีความขัดกันหรือมีสัดส่วนไม่เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งในจิตใจและเกิดความวิตกกังวลขึ้น จึงต้องมีกลไกการป้องกัน (defense mechanism) เพื่อช่วยให้ความวิตกกังวลลดลง การนำกลไกป้องกันมาใช้อย่างไม่เหมาะสม อาจนำไปสู่การมีบุคลิกภาพผิดปกติได้

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Carl G Jung (Allen, 2006: 56-77)

Jung เน้นการศึกษาจิตใต้สำนึกอย่างเดียวกัน ในระยะแรกมีความคิดในแนวคิดเดียวกัน แต่เมื่อต่างศึกษาลึกซึ้งขึ้น แนวคิดก็แตกแยกออกไปกลายเป็นคนละสาย โดย Jung เชื่อว่ามนุษย์ไม่จำเป็นต้องถูกลิขิตด้วยประสบการณ์อดีต มนุษย์สามารถกำหนดอนาคตตนเองได้

Jung เรียกโครงสร้างบุคลิกภาพว่า Psyche ประกอบด้วยระบบต่าง ๆ ดังนี้

1. Ego คือ จิตสำนึก เป็นสติสัมปชัญญะ ความรู้สึกนึกคิดและความเป็นคนมีเอกลักษณ์(identity)

2. Personal Unconscious คือ จิตใต้สำนึกเป็นส่วนที่ถูกเก็บกดแต่สามารถดึงขึ้นมาอยู่ในจิตสำนึกได้

3. Collective Unconscious เป็นกระบวนการจิตใต้สำนึกที่ส่งสมลักษณะบุคลิกภาพ มาหลายชั่วอายุคน มนุษย์ทุกชาติจะมี Collective unconscious ทุกชาติ Jung เรียก Archetype ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในสมองมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นการสะสมประสบการณ์ตั้งแต่อดีตของชาติพันธุ์

4. Persona คือ ภาวะที่คนต้องแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวัง ตามประเพณี สังคม บางครั้งเพื่อตอบสนองต่อแรงจูงใจจาก Archetype ถ้าการแสดงบทบาทนี้มีความขัดแย้งกับ บุคลิกจริงมาก บุคคลนั้นจะขาดความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความมั่นใจในตนเอง

5. Anima และ Animus Jung เชื่อว่าคนเราทุกคนมีลักษณะของความเป็นหญิงและชายในตัวทั้งกายภาพ อารมณ์ และจิตใจ Jung เรียกลักษณะชายว่า Anima ลักษณะหญิงว่า Animus

6. Shadow คือ ส่วน Archetype ที่มนุษย์กับสัตว์มีเหมือนกัน เป็นส่วนที่ถูกกดบัง อยู่ใต้จิตใต้สำนึก ขบธรรมเนียมประเพณีและ Persona เช่น ความก้าวร้าว ความต้องการได้รับการตอบสนองจากแรงขับทางเพศ

Jung แบ่งลักษณะบุคลิกภาพออกเป็น 2 ประการ คือ

1. ผู้ที่มีลักษณะ Introversion จะมองโลกแบบยึดตัวเป็นศูนย์กลางความคิดความรู้สึก เกิดขึ้นจากภายในตัวเองไม่ได้เกิดจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีลักษณะชอบเพื่อฝัน ใจอาบ มีความรู้สึกไว มีอุดมคติ ชอบอยู่อย่างสงบเงียบ แยกตัว ไม่ชอบเข้าสังคม ยึดตนเองเป็นหลัก ใช้การหนีปัญหา หรือแยกตัวจากสถานการณ์ที่ทำให้เกิดปัญหา

2. ผู้ที่มีลักษณะ Extraversion จะให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก และใช้ สิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นหลักสำคัญในการกำหนดการปรับตัว และการตัดสินใจของเขาซึ่งจะมี ลักษณะชอบเข้าสังคม ร่าเริง ปรับตัวได้ดี แก้ปัญหาด้วยการเผชิญปัญหา

นอกจากนี้ Jung ยังได้แบ่งสภาพทางจิตใจของมนุษย์ออกเป็น 4 ประเภท คือ ความคิด ความรู้สึก การสัมผัสรับรู้และญาณสังหรณ์

1. ความคิด มีความสัมพันธ์กับการเข้าใจธรรมชาติของโลกและของตนเอง
2. ความรู้สึก มีความสัมพันธ์กับคุณค่า ค่านิยม ความสุข ทุกข์ โกรธ กลัว เกลียด รัก ดีใจ เสียใจ
3. การสัมผัสรับรู้ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องราวตามความเป็นจริง
4. ญาณสังหรณ์ เป็นการทราบด้วยวิถีจิตใต้สำนึก ผู้สัมผัสญาณสังหรณ์แล้วย่อมไม่ อยู่ในขอบข่ายข้อเท็จจริง ความรู้สึก หรือความคิด ในเมื่อทำการค้นหาความจริงแท้

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Adler (Allen, 2006: 78-100)

Adler มีความเห็นว่าพฤติกรรมและบุคลิกภาพของคน ได้รับการกระตุ้นจากลักษณะสัมพันธภาพกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือพฤติกรรมสังคม ต่างกับ Jung และ Freud คือ Freud เชื่อว่าพฤติกรรมถูกกระตุ้นจากสัญชาตญาณ โดยเฉพาะแรงกระตุ้นทางเพศและความก้าวร้าว Jung เชื่อว่าสิ่งที่สะสมอยู่ในจิตใต้สำนึกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม

Adler เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากแรงกระตุ้นทางสังคม เนื่องจากความต้องการพื้นฐานของบุคคล คือ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เขาเชื่อว่าทารกเกิดมาเมื่อได้ปะทะสัมพันธกับสิ่งแวดล้อม จะเกิดกระบวนการเรียนรู้กฎเกณฑ์และขอบเขตสังคม จากการสังเกตและเลียนแบบจากครอบครัวจะพัฒนาเจตคติความเชื่อ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลว่ามีความสัมพันธ์ต่อบุคลิกภาพดังต่อไปนี้

1. ปมเด่น-ปมด้อย เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง เป็นผลจากอิทธิพลของสังคม ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคลมาก แอดเลอร์เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความเด่นหากสังคมทำให้เขารู้สึกด้อย เขาจะพยายามทุกวิถีทางเพื่อลบล้างความด้อยของเขา

2. การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ว่ามีความสำคัญต่อพัฒนาการของบุคลิกภาพของเด็ก เช่น เด็กที่พ่อแม่ตามใจจนเกินไปมักกลายเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง เด็กที่พ่อแม่ให้ความเกียติขัง ทอดทิ้ง มักมีความรู้สึกเป็นศัตรูกับทุกสิ่งบนโลก กลายเป็นคนที่ไม่ไว้วางใจใคร เจ้าคิดเจ้าแค้น มองโลกในแง่ร้าย เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ในครอบครัว Adler ตั้งข้อสังเกตว่า ลำดับของลูกมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน กล่าวคือ

ลูกคนโต มักมีบุคลิกภาพเป็นคนเอาจริงเอาจังต่อชีวิต มีความรับผิดชอบเป็นผู้นำ ชอบวางแผนงาน แต่ถ้าแก่ความก้าวร้าวไม่ได้มักเป็นคนดู เกรงเครียด อิจฉา ริษยา

ลูกคนกลาง มักมีบุคลิกภาพชอบแข่งขัน ถ้าสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกคนกลางไม่ดีเท่าที่ควรจะทำให้ลูกคนกลางรู้สึกว่าพ่อแม่ลำเอียง

ลูกคนสุดท้าย มักมีบุคลิกภาพเป็นคนใจน้อยและไม่ค่อยอิจฉาผู้อื่น มีนิสัยช่างประจบเอาใจ

ลูกคนเดียว หรือ ลูกโตน บุคลิกภาพมักแสดงออกในรูปของคนที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และมักจะเอาแต่ใจตัวเอง

4. อิทธิพลของวัฒนธรรม แต่ละสังคมมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กด้วย

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Erikson (Allen, 2006: 149-172)

Erikson เน้นอิทธิพลจากการติดต่อกับสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ลูกและบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล แนวคิดสำคัญสรุปได้ดังนี้ คือ

1. แบ่งพัฒนาการออกเป็น 8 ขั้น โดยให้ความสำคัญกับ 5 ขั้นแรก ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังองค์ประกอบสำคัญของบุคลิกภาพที่ดี เช่น ความไว้วางใจ ความมั่นใจตนเองความคิดริเริ่ม ความขยันหมั่นเพียร การมีเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นต้น
2. เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม(Culture) และทางความคิด(Ideatival) ว่ามีอิทธิพลต่อการวางรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล
3. กระบวนการพัฒนาจะดีมากน้อยเพียงใดในแต่ละขั้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ที่ดี นอกจากช่วยให้พัฒนาการดีในแต่ละขั้นแล้ว ยังส่งเสริมพัฒนาการขั้นต่อไปให้มีประสิทธิภาพ

2.1.3 ประโยชน์ของการประเมินบุคลิกภาพ

จุฑา นุรีภักดี (2549) กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินบุคลิกภาพดังนี้

- 1) ได้เข้าใจถึงบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ทั้งพฤติกรรมภายในและภายนอก
- 2) สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับลักษณะบุคลิกภาพ
- 3) สามารถนำการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้กับบุคลิกภาพของแต่ละคน
- 4) กลุ่มตัวอย่างสามารถปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นได้
- 5) สามารถนำไปคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาให้มีบุคลิกภาพที่ตรงตามแบบที่ต้องการได้
- 6) สามารถแยกความแตกต่างของบุคลิกภาพแต่ละคนและนำไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

2.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของแต่ละคนเป็นผลรวมที่ได้มาจากการสะสมมาประกอบกันเข้า และรวมตัวกันจนกลายเป็นบุคคล ทำให้คนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้

2.1.4.1 พันธุกรรม มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ยืนยันว่าคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เกิดจากพันธุกรรม Eysenck (อ้างถึงใน นพมาศ อึ้งพระ, 2551) เชื่อว่าบุคลิกภาพแบบ Extraversion

ความเป็นโรคจิตประสาท ก็มาจากพันธุกรรม อย่างไรก็ตามตัวแปรทางพันธุกรรมมิใช่ตัวกำหนดบุคลิกภาพทั้งหมด เพราะสิ่งที่ได้รับมาจากพันธุกรรมเป็นเพียงแนวโน้มนำมิใช่ความแน่นอน อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในช่วงวัยเด็ก

2.1.4.2 สิ่งแวดล้อม นักทฤษฎีหลายคนได้กล่าวถึงและให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีอิทธิพลต่อการสร้าง self-identity หรือเอกลักษณ์ของตัวตน และการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติในชีวิต เช่น การได้เป็นพ่อแม่ การหย่าร้างและการเปลี่ยนงาน ก็สามารถมีผลต่อบุคลิกภาพ

2.1.4.3 การเรียนรู้ มีบทบาทสำคัญในการมีอิทธิพลต่อทุกแง่มุมของพฤติกรรม เพราะแม้แต่ส่วนที่มาจากพันธุกรรมของบุคลิกภาพ ก็ยังถูกปรับเปลี่ยน ถูกครอบงำ ถูกกีดกันหรือได้รับการส่งเสริมโดยกระบวนการเรียนรู้

2.1.4.4 ตัวแปรทางพ่อแม่ วิธีที่พฤติกรรมของพ่อแม่สามารถกำหนดแง่มุมเฉพาะของบุคลิกภาพ เช่น ความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ ความรู้สึกที่ตัวเองมีความสามารถ การมีศูนย์ควบคุมตัวเองอยู่ที่ตัวเอง ความรู้สึกช่วยตัวเองไม่ได้ สิ้นหวังหรือการมองโลกในแง่ดี นอกจากนี้พฤติกรรมของพ่อแม่ยังสามารถมีอิทธิพลต่อตัวแปร ซึ่งมาจากพันธุกรรม เช่น การหาความเข้าใจ ดังนั้นถ้าพ่อแม่เลี้ยงไม่ดี จะทำให้หยุดยั้งพัฒนาการ เช่น Extraversion การเข้าสังคมเก่ง ความเห็นพ้องกับผู้อื่น และการเปิดกว้างต่อประสบการณ์ใหม่ ๆ เป็นต้น

2.1.4.5 พัฒนาการ นักจิตวิทยาหลายท่านเชื่อว่าบุคลิกภาพของคนเราถูกหล่อหลอมและถูกกำหนดแน่นอนตั้งแต่ห้าขวบปีแรก และจากนั้นก็เปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตามแม้วัยเด็กจะมีผลต่อบุคลิกภาพ แต่คนเรายังมีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพในเวลาต่อ ๆ มา หรือตลอดชีวิต

2.1.5 การพัฒนาบุคลิกภาพ

ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2544: 179) ได้กล่าวถึงการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมีมุ่งพัฒนาคุณลักษณะประจำตัวบุคคลในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของร่างกาย ได้แก่ รูปร่างหน้าตา เป็นจุดเด่นที่สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จึงต้องสำรวจดูแลความสะอาดของร่างกาย ทรงผม ใบหน้า กลิ่นตัว ตลอดเวลา

2. การแต่งกาย เครื่องแต่งกายและอารมณ์เป็นสิ่งที่ห่อหุ้มลักษณะของร่างกายปกปิดส่วนที่ควรปกปิด ส่งเสริมส่วนที่ควรส่งเสริม ทำให้บุคลิกภาพเด่นขึ้น สง่างาม เป็นที่สะดุดตาแก่ผู้พบเห็นและเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของมนุษยสัมพันธ์

3. กิริยามารยาทและความประพฤติ คนที่สวยหรือหล่อเนื่องจากคุณลักษณะทางร่างกายดี แต่งกายด้วยเสื้อผ้าอารมณ์ที่ดีแต่ขาดมารยาท มีกิริยาจาไม่สุภาพ ความสวยหรือหล่อก็จะหมดคุณค่า ดังนั้นกิริยามารยาทจึงเป็นจุดสำคัญสูงสุดที่ส่งเสริมบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

การพัฒนาตนเองต่อคุณลักษณะนี้ คือการฝึกฝนด้านการพูด การแสดงออกโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ การฝึกอบรมกิริยามารยาทในวงสังคมและสอดคล้องกับวัฒนธรรม

4. อารมณ์ เป็นคุณลักษณะภายในตัวบุคคล แต่แสดงออกมาทางร่างกายและกิริยาท่าทาง เช่น สีหน้า ตา ปาก ลำตัว น้ำเสียงและกิริยาท่าทาง ในขณะที่เกิดอารมณ์ บุคคลมักลืมตัว และสังเกตตัวเอง แต่ฝ่ายตรงกันข้ามจะเห็นได้อย่างชัดเจน จุดนี้จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญในการพัฒนาตน การพัฒนาตนในด้านอารมณ์ก็คือไม่ประมาทในอารมณ์ ไม่ตกเป็นทาสอารมณ์ หมั่นสังเกตการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ หากสังเกตบ่อย ๆ ก็จะเกิดความชำนาญที่จะรับรู้อารมณ์ตนเอง ต่อไปจะมีแนวทางในการควบคุมอารมณ์ตนให้อยู่ในวินัยได้

5. คุณธรรม การมีคุณธรรมยึดถือในคุณความดี มีเมตตา กรุณาแก่ผู้คนที่หลากหลายที่ได้สัมผัสด้วย เป็นคนจริงใจและเป็นมิตรที่ดี จะเป็นสิ่งที่ผูกมัดจิตใจคนอื่นให้สร้างสัมพันธภาพได้ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมตามหลักศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญของการสร้างมนุษยสัมพันธ์

นอกจากนี้นักจิตวิทยา ได้กล่าวถึงการพัฒนาบุคลิกภาพไว้ ดังนี้

Freud (อ้างถึงในศรีเรือน แก้วกังวาล, 2539) เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพในระยะต้นของชีวิตว่าบุคลิกภาพจะเริ่มก่อตัวในระยะปลายปีที่ห้า ซึ่งการพัฒนาบุคลิกภาพมี 5 ชั้น เกิดความพอใจตามอวัยวะต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นปาก (Oral stage) แรกเกิด – 1 ขวบ ความสุขของทารกอยู่ที่การดูดนมมารดา หากได้รับการตอบสนองมากหรือน้อยเกินไป จะทำให้เกิดการตรึงแน่นของพฤติกรรม เช่น ชอบดูดนม ดูดปากกา กัดเล็บ พุดมาก ปากจืด เป็นต้น บุคลิกภาพยอมตาม คอยฟังพาทอาศัยผู้อื่น ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่มีความมั่นใจในตนเอง มักมองโลกในแง่ดีหรือร้ายเกินไป

ขั้นที่ 2 ขั้นทวารหนัก (Anal stage) อยู่ในระยะ 2-3 ขวบ เด็กเริ่มพัฒนากล้ามเนื้อขับถ่ายให้แข็งแรง ถ้ามีการเข้มงวดกวดขันมากเกินไปอาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลจะมีปฏิกิริยาต่อต้าน หรือขัดขืน ดื้อดึง ตระหนี่ถี่เหนียว หรือมีบุคลิกภาพแบบเผด็จการ ต้องการมีอำนาจมากใจแคบ มีอคติ

ขั้นที่ 3 ขั้นอวัยวะเพศ (Phallic stage) อยู่ในระยะ 3-6 ขวบ เด็กต้องการความใกล้ชิดจากพ่อแม่ เพื่อเป็นแบบแผนในการปรับตัว ในช่วงนี้เด็กจะเกิดความสับสน มีความสนใจอวัยวะเพศของตน อยากรู้ อยากเห็นเรื่องความแตกต่างทางเพศด้านกายวิภาค เกิดปมขัดแย้งในจิตใจ เด็กชายหวงแม่ เลียนแบบพ่อ เด็กหญิงหวงพ่อ เลียนแบบแม่

ขั้นที่ 4 ขั้นหลบซ่อน (Latency stage) อยู่ในระยะ 6-12 ขวบ หันไปมีความสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน กระทำในพฤติกรรมที่สังคมยอมรับตามเพศของตน ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล

ขั้นที่ 5 ขั้นความสนใจและความพึงพอใจทางเพศ (Genital stage) อยู่ในระยะ 12-15 ขวบ เป็นระยะหนุ่มสาวเริ่มมีความสนใจในเพศตรงข้าม

สถิต วงศ์สวรรค์ (2544: 195) ได้กล่าวถึงการพัฒนาบุคลิกภาพไว้ว่า ควรจะเริ่มการส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดี ที่พึงปรารถนาตั้งแต่เยาว์วัย บิดา มารดา ครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกฝ่ายควรจะตระหนักและร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลิกภาพทางกาย จะต้องเริ่มตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ แม่ต้องรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกายอย่างเพียงพอ ถ้าหญิงมีครรภ์ขาดอาหารที่จำเป็น จะทำให้ทารกไม่เจริญเติบโตเต็มที่และสติปัญญาไม่ดี แม่ควรระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือน หกล้ม เพราะจะเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ พ่อแม่และครูต้องคอยสังเกตดูความเจริญทางร่างกายของเด็ก โดยจัดทำตารางแสดงความเจริญด้านน้ำหนักตัว ความสูง ความเจริญเติบโตของสัดส่วนของอวัยวะ มีการพักผ่อน การออกกำลังกายอย่างเพียงพอ สิ่งเหล่านี้จะละเลยไม่ได้ เป็นผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมาก จะช่วยให้การพัฒนาร่างกายเป็นไปตามปกติ อันเป็นรากฐานสำคัญอันดับแรกของบุคลิกภาพ

2. การพัฒนาบุคลิกภาพทางสมองหรือสติปัญญา ฝึกฝนให้เด็กใช้สมอง เช่น เล่นเกมส์ส่งเสริมความคิด โดยมอบหมายงานที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ได้จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เขาว่าปัญญาเป็นเรื่องของพันธุกรรม พ่อแม่ครูอาจารย์ควรช่วยเด็กโดยช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมความคิดให้แก่เด็ก

3. การพัฒนาบุคลิกภาพทางสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมมีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก สิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้คือ การเข้าสังคม เริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัว คนเราจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ติดต่อกับผู้อื่นไม่ได้ ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

4. การพัฒนาบุคลิกภาพทางอารมณ์ อารมณ์ของคนจะพัฒนาได้ดีหรือไม่ อยู่ที่ความต้องการต่าง ๆ ของคนคนนั้น ได้รับการตอบสนองในทางที่ถูกที่ควร อารมณ์ก็จะพัฒนาไปได้ด้วยดี ความต้องการทางอารมณ์เป็นไปในทางช่วยให้คนผ่อนคลายความตึงเครียด และให้ความบันเทิงแก่ชีวิต การพัฒนาอารมณ์มีระยะสำคัญ 3 ระยะคือ ทารก วัยเด็กและวัยรุ่น ซึ่งอารมณ์จะเปลี่ยนแปลงไปได้มากและรวดเร็วจนแทบตามไม่ทัน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลิกภาพสามารถพัฒนาได้ตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งมีหลายขั้นตอน เมื่อผ่านแต่ละขั้นตอนไปได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จะทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่ดีและมีความสุขเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

2.2 บุคลิกภาพตามแบบ MBTI

บุคคลแต่ละคนจะมีบุคลิกภาพแบบใด ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะที่บุคคลนั้นพัฒนาขึ้น ลักษณะบุคลิกภาพที่เรามักแสดงอยู่เสมอและโดดเด่นที่สุด อาจเรียกได้ว่าเป็นบุคลิกลักษณะประจำตัวของเรา เพราะเป็นลักษณะที่เราชอบแสดงออกมา แต่ไม่ได้หมายความว่าเราไม่อาจแสดงลักษณะบุคลิกภาพที่ไม่ค่อยพัฒนาหรือไม่ชอบออกมา เพียงแต่เราชอบแสดงบุคลิกลักษณะประจำตัวของเราในการทำงานและการใช้ชีวิตมากกว่าหรือได้ดีกว่าเท่านั้น

2.2.1 ความเป็นมาของแบบทดสอบบุคลิกภาพ MBTI

แบบทดสอบบุคลิกภาพตามแบบ MBTI (Myers-Briggs Type Indicator) เป็นแบบวัดที่ใช้ในการจัดประเภทและอธิบายลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล สร้างและพัฒนาขึ้นโดย Isabel Briggs Myers และ Katharine Cook Briggs สองแม่ลูกที่มีความสนใจและพยายามทำความเข้าใจบุคลิกภาพของบุคคลตามแนวคิดของ Carl G. Jung โดยสังเกตเห็นว่ามีคนจำนวนมากที่ไม่พึงพอใจในงานที่ทำอยู่ ทั้งนี้เป็นเพราะเขาไม่ได้ใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่หรือทำงานที่ไม่ถนัด เธอจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาแบบทดสอบบุคลิกภาพ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้คนได้รู้จักตนเอง และเลือกงานที่ตรงตามความสามารถของตนเอง

Isabel และ Katharine ใช้เวลาในการวิจัยเพื่อพัฒนา MBTI กว่า 50 ปีอย่างต่อเนื่อง และมีการนำเสนอผลการวิจัยผ่านวารสารของสมาคมที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ MBTI ได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากกว่า 30 ภาษา และมีผู้คนทั่วโลกไม่น้อยกว่า 2 ล้านคนต่อปีใช้แบบทดสอบนี้เพื่อการรู้จักตนเองและประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย

ในประเทศไทย ศ.ดร.ส่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ได้นำแบบทดสอบ MBTI From G มาทำการแปลและวิจัยเพื่อพัฒนาขึ้นเป็นฉบับภาษาไทย โดยมีการประเมินความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) เมื่อปี พ.ศ. 2540 และได้มีผู้นำไปใช้เป็นจำนวนมาก

2.2.2 การทดสอบบุคลิกภาพตามแบบ MBTI

Katharine Myers สตรีชาวอเมริกัน และ Isabel ลูกสาว ได้สร้างแบบสอบถามซึ่งสามารถจำแนกลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างของบุคคลได้ถึง 16 ประเภท แบบสอบถามบุคลิกภาพชุดนี้มีชื่อเรียกว่า Myers-Briggs Type Indicator หรือ MBTI (อ้างถึงในพาสนา จุรัตน์, 2549)

ในปี ค.ศ. 1975 สำนักพิมพ์ Consulting Psychologists ได้เริ่มตีพิมพ์แบบสอบถามหรือดัชนีชี้วัดบุคลิกภาพของไมเยอร์-บริกส์ขึ้นในสหรัฐอเมริกา และความสนใจเกี่ยวกับ MBTI ก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ MBTI นั้นมีความน่าเชื่อถือและมีความละเอียดมากพอ และบุคคลทั่วโลกสามารถใช้แบบสอบถามบุคลิกภาพชุดนี้ได้ เพราะมีหลักฐานยืนยันว่าการจัดประเภทของบุคลิกภาพไม่มีเรื่องของวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้อง

สำหรับในประเทศไทย ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ได้นำแบบสอบถาม MBTI มาแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย จำนวน 94 ข้อ โดยยังคงความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของแบบสอบถาม เหมาะที่จะใช้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงผู้ใหญ่ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2537) โดยใช้มากในการวัดความชอบในอาชีพและความสนใจ แบบทดสอบนี้แบ่งลักษณะบุคลิกภาพออกเป็น 4 มิติ แต่ละมิติ (Dimension) จะมีความโน้มเอียงของความพึงพอใจ (Preference) 2 ลักษณะที่ตรงข้ามกันดังนี้

1. มิติด้านการมองโลก ที่มีลักษณะหันออกจากตัว มุ่งสนใจโลกภายนอกตนเอง (Extraverts-E) กับลักษณะที่หันเข้าหาตนเอง มุ่งสนใจโลกภายในตนเอง (Introverts-I) ประกอบด้วยข้อคำถาม 21 ข้อ ได้แก่ 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37, 41, 45, 49, 53, 57, 61, 65, 69, 73, 77 และ 81

1.1 Extravert มีลักษณะการใช้พลังงานของคนที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอกตัวเอง มีแนวโน้มที่จะสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สนใจที่จะสังสรรค์สมาคม ชอบทำกิจกรรม ชอบอยู่กับคนอื่นและสนใจทุกอย่างที่พบเห็น

1.2 Introvert มีลักษณะการใช้พลังงานของคนที่ได้รับการกระตุ้นจากภายในตัวเอง เช่น ความคิด อารมณ์ เป็นคนที่เงียบขรึม สมถะ ไม่ชอบสูงส่งกับคนอื่น ชอบคิดอะไรลึกซึ้ง และมักจะเป็นคนคิดก่อนทำ

ตามข้อมูลที่สำรวจได้ในสหรัฐอเมริกา ระบุว่าประชากรของประเทศประมาณ 70-75% เป็นบุคคลประเภทชอบสนใจโลกภายนอก (Extraverts) และอีกประมาณ 25-30% เป็นบุคคลประเภทชอบครุ่นคิดแต่เรื่องของตัวเอง (Introverts) แต่หากเทียบสัดส่วนของผู้ชายและผู้หญิง พบว่าต่างก็มีอัตราส่วนเท่ากันทั้งในกลุ่ม Extraverts และ Introverts

2. มิติด้านการรับรู้ข้อมูล เป็นลักษณะการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าโดยตรง มักอยู่ในโลกของความเป็นจริงในปัจจุบัน (Sensing-S) กับลักษณะการรับรู้ที่ใช้การคาดการณ์อนาคตหรือจากประสบการณ์ในอดีตมาเชื่อมโยง มักอยู่ในโลกของความฝันและจินตนาการ (Intuition-N) ประกอบด้วยคำถาม 26 ข้อ ได้แก่ 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38, 42, 46, 50, 54, 58, 62, 66, 70, 74, 78, 82, 85, 88, 91, 93, 94

2.1 Sensing มีลักษณะเชื่อถือหรือไว้วางใจการรับรู้ข้อมูลจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทั้งจากภายในและภายนอกตัว มักชอบทำงานที่อยู่กับความเป็นจริง (Practical) มีความอดทนเป็นพิเศษกับรายละเอียดและข้อเท็จจริงเฉพาะหน้า

2.2 Intuition มีลักษณะที่เชื่อมั่นหรือพอใจรับรู้แสวงหาข้อมูลโดยการคาดการณ์ มองการณ์ไกล มองเลขไปจากข้อเท็จจริงไปสู่ความน่าจะเป็นไปได้ แสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงานหรือการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการและมีแรงบันดาลใจสูง

จากสถิติที่สำรวจจากประชากรอเมริกัน พบว่าประชากร 75% เป็นผู้ที่ใช้ประสาทสัมผัส (Sensing) ในการรับรู้สิ่งต่างๆ และอีก 25% ใช้ญาณทัศนะ (Intuition) ในการรับรู้ แต่หากเทียบสัดส่วนของผู้ชายและผู้หญิง พบว่าต่างก็มีจำนวนเท่ากันทั้งสองกลุ่ม

3. มิติด้านการตัดสินใจ เป็นลักษณะการให้คุณค่าต่อหลักการและเหตุผลเป็นหลัก (Thinking-T) กับลักษณะการให้คุณค่าต่อความรู้สึกเป็นหลัก (Feeling-F) ประกอบด้วยคำถาม 23 ข้อ ได้แก่ 3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39, 43, 47, 51, 55, 59, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 86, 89

3.1 Thinking มีลักษณะตัดสินใจโดยใช้กระบวนการคิดที่มีเหตุผล มีระเบียบและเป็นขั้นตอน ไม่ใช้ความรู้สึกส่วนตัวมาตัดสินใจ ทำอะไรเป็นงานเป็นการไม่เย็นเชื่อ ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างยุติธรรม

3.2 Feeling มีลักษณะตัดสินใจโดยใช้ความรู้สึกและค่านิยม ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ชอบทำงานกับคน มีแนวโน้มที่จะสงสารและให้กำลังใจผู้อื่น

จากการสำรวจ ดูเหมือนว่าบุคคลที่ตัดสินใจโดยใช้ความคิดหรือความรู้สึกนั้นมีจำนวนเท่า ๆ กัน คือ 50% ทั้งสองกลุ่ม แต่มีส่วนที่แตกต่างกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย คือ ประมาณ 65% ของผู้ชายที่ชอบใช้ความคิด แต่ผู้หญิงมีเพียงแค่ 35% เท่านั้นที่ชอบใช้ความคิด สำหรับการใช้ความรู้สึก พบว่า 65% ของผู้หญิงชอบใช้ความรู้สึก ขณะที่ผู้ชายมีเพียงแค่ 35% เท่านั้น

4. มิติด้านการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะของการกระทำที่มีแบบแผนกฎเกณฑ์ ชอบที่จะกำหนดเตรียมการล่วงหน้า (Judgment-J) กับลักษณะของการกระทำที่ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตาม

สถานการณ์ เปิดกว้างรับรู้ข้อมูล ไม่ชอบถูกควบคุม (Perception-P) ประกอบด้วยคำถาม 24 ข้อ ได้แก่ 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40, 44, 48, 52, 55, 60, 64, 68, 72, 76, 80, 84, 87, 90, 92

4.1 Judgement มีลักษณะการดำเนินชีวิตที่มีระเบียบแบบแผน เป็นขั้นตอน ควบคุมชีวิตของตนเองได้ดี ทำงานได้อย่างสมบูรณ์ในแต่ละเรื่อง ชอบใช้ชีวิตอย่างมีโครงสร้าง มีขั้นตอน

4.2 Perception มีลักษณะการดำเนินชีวิตแบบสบาย ๆ ยืดหยุ่นเป็นธรรมชาติ พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ไม่ชอบความเป็นระเบียบหรือเคร่งครัดมาก ชอบการตอบสนองที่เป็นธรรมชาติ ต้องการเข้าใจคนมากกว่าการไปควบคุมคน และพร้อมที่จะรับสถานการณ์อะไรที่จะเกิดขึ้นได้เสมอ

จากการสำรวจประชากรอเมริกัน พบว่าประมาณ 55% เป็นบุคคลประเภทชอบใช้การตัดสินใจ และอีก 45% เป็นประเภทชอบใช้การรับรู้ และสัดส่วนของผู้ชายต่อผู้หญิงเท่ากัน

2.2.3 บุคลิกภาพกับอาชีพ

แบบประเมินบุคลิกภาพ MBTI มีแนวคิดที่ว่าแต่ละบุคคลจะมีตัวเลือกที่พึงพอใจในแต่ละมิติ และเมื่อนำตัวเลือกของแต่ละมิติมารวมกันจะได้ลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งการผสมของบุคลิกภาพในมิติต่าง ๆ จะทำให้ได้รูปแบบบุคลิกภาพ 16 รูปแบบ (16 Type) ดังนี้ (พาสนา จุลรัตน์, 2549)

2.2.3.1 ISTJ มีลักษณะจริงจัง เจียบขรึม ประสบความสำเร็จได้จากความตั้งใจจริง และมีความละเอียดรอบคอบ เป็นคนพูดจริงทำจริง มีระเบียบ มีขั้นตอนในการทำงาน ยึดถือสิ่งที่เห็นจริงและไว้ใจได้ จะควบคุมให้ทุกสิ่งที่ตนรับผิดชอบได้เรียบร้อย ตนเองว่าสิ่งใดควรให้ความเอาใจใส่โดยไม่สนใจต่อสิ่งที่มารบกวน หรือคำทักท้วงใด ๆ ชอบเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวจากการอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุและดูโทรทัศน์เป็นประจำ จากการสำรวจพบว่า มีประชากรอย่างน้อย 6% ที่เป็นบุคคลประเภท ISTJ และมีจำนวนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ISTJ คือ นักบัญชี นักธุรกิจ นักกฎหมาย นิติกร ผู้พิพากษา ทันตแพทย์ ทหาร โปรแกรมเมอร์ ผู้ปฏิบัติการทั่วไป นักเศรษฐศาสตร์

2.2.3.2 ISTP มีลักษณะภายนอกดูเยือกเย็น เจียบ ล้ำรวม ช่างสังเกตและวิเคราะห์ชีวิตด้วยความสนใจใคร่รู้ และมักจะมีมุขตลกขบขันของตัวเอง แสดงออกมาโดยไม่คาดคิด ปกติสนใจในเรื่องที่มีเหตุผล มักจะมีคำถามว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ในการพิจารณาความจริงจะยึดหลักการของเหตุและผล ไม่ชอบทำงานซ้ำซากจำเจ แต่ในช่วงวัยเยาว์ คุณพ่อคุณแม่และคุณครู

อาจปวดหัวกับเด็กแบบ ISTP ได้ เพราะพวกเขาไม่ตั้งใจเรียนเอาเสียเลย จากการสำรวจพบว่ามีประชากรประมาณ 6% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ISTP

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ISTP คือ ช่างฝีมือ ช่างก่อสร้าง ช่างเครื่องยนต์ ผู้รักษาความปลอดภัย นักสถิติ

2.2.3.3 ISFJ มีลักษณะเงียบขรึม เป็นมิตร มีความรับผิดชอบและมีคุณธรรม ทำงานอย่างอุทิศตนเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ มักให้ความช่วยเหลือต่อกลุ่มอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เป็นคนละเอียดรอบคอบ ระมัดระวังและแม่นยำ ไม่สนใจเรื่องเทคนิค สามารถจดจำรายละเอียดได้ดี มีความซื่อสัตย์ เกรงใจผู้อื่น มีความเข้าใจในชีวิตและให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของผู้อื่น จากการสำรวจพบว่ามีประชากรประมาณ 6% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ISFJ และมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ISFJ คือ ผู้นำทหาร ผู้จัดการ นักสืบ ตำรวจ ปฏิบัติการ ผู้บัญชาการตำรวจ ครู ผู้พิพากษา นักบัญชี นักเศรษฐศาสตร์ นักธุรกิจ พยาบาล บรรณาธิการ บรรณารักษ์ พระ หมอสอนศาสนา นักตกแต่งภายใน เลขานุการ

2.2.3.4 ISFP มีลักษณะสงบเสงี่ยม อบอุ่น อารมณ์อ่อนไหว มีเมตตา ถ่อมตัวในเรื่องความสามารถ มักหลบหลีกการโต้แย้ง จะไม่บีบบังคับความคิดเห็นหรือค่านิยมของคนอื่น ไม่ชอบเป็นผู้นำ แต่จะเป็นผู้ตามที่ดี การทำงานให้สำเร็จจะทำตามสบาย เพราะจะสนุกอยู่กับภาวะปัจจุบัน และจะไม่ยอมเสียความรู้สึกไปกับความรีบร้อนหรือการบีบบังคับ ในห้องเรียน ISFP อาจจะเป็นเด็กนั่งหลังห้องและถูกมองว่าไม่ค่อยตั้งใจเรียน จนกระทั่งความสามารถที่มีอาจถูกมองข้ามไป จากการสำรวจพบว่ามีประชากรประมาณ 6% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ISFP และมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ISFP คือ นักดนตรี ครู ศิลปิน บรรณารักษ์ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้แต่งเพลง นักเขียน พยาบาล งานด้านศิลปะ

2.2.3.5 INFJ มีลักษณะเป็นผู้มีความ پاکเพียร ริเริ่ม และมุ่งมั่นที่จะกระทำในสิ่งที่ปรารถนาให้สำเร็จ จะทุ่มเทความสามารถทั้งหมดในการทำงาน เด็ดเดี่ยว ซื่อตรง ห่วงใยผู้อื่น เชื่อมั่นในหลักการของตนเอง จึงมักจะได้รับเกียรติและความเชื่อถือจากผู้อื่นในการตัดสินใจ จากการสำรวจพบว่ามีประชากรประมาณ 1% ที่มีบุคลิกภาพประเภท INFJ และมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ INFJ คือ เสมียน นักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักดนตรี นักเขียน นักสังคมสงเคราะห์ ครู แพทย์ ศิลปิน

2.2.3.6 INFP มีลักษณะเต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและจริงจัง ซื่อสัตย์ แต่จะถ่อมตัว ไม่ค่อยพูด มักสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ ความคิด ภาษา และโครงการอิสระที่ตนเองริเริ่มขึ้น

ดูเหมือนว่าจะทำงานมากเกินไป แต่ในที่สุดก็ทำทุกสิ่งจนสำเร็จ เป็นมิตรแต่ไม่ค่อยแสดงออก ไม่ค่อยยึดติดหรือให้ความสำคัญกับวัตถุและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ INFP มักจะเสนอตัวเพื่อแบกรับภาระความรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ ใฝ่มากมาย บางวันพวกเขาอาจจะทำอะไรเชิงซ้ำ ไม่ตรงตามเวลา ชอบทำตามสบาย อะไรก็ได้ ก็จะคุ้นเคยกับการมาสายของบุคคลประเภทนี้ หากคนที่พวกเขาเลือกคบหามีลักษณะเหมือนกัน ทั้งคู่แทบจะไม่สนใจกับสภาพที่เกิดขึ้นจริงในโลกนี้ จากการสำรวจพบว่ามีประชากรประมาณ 1-2% ที่มีบุคลิกภาพประเภท INFP และมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ INFP คือ ครู นักดนตรี นักแสดง นักหนังสือพิมพ์ นักแปล นักจิตบำบัด พระ นักวิจัยทางวิทยาศาสตร์

2.2.3.7 INTP มีลักษณะเงียบ สාරวม และระมัดระวัง สนใจเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับทฤษฎีหรือวิทยาศาสตร์ ชอบการแก้ปัญหาแบบตรรกะ และการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้ความคิดและเหตุผล ให้ความสนใจในงานสังคมหรือการพูดคุยเพียงเล็กน้อย มีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจสิ่งต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ มีความต้องการอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจเพื่อที่จะนำความสนใจนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จากการสำรวจพบว่ามีประชากรประมาณ 1% ที่มีบุคลิกภาพประเภท INTP พวกเขาชอบใช้ชีวิตแบบสันโดษ

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ INTP คือ นักวิทยาศาสตร์ สถาปนิก อาจารย์มหาวิทยาลัย แพทย์ นักเคมี นักกฎหมาย ครู นักชีววิทยา นักคณิตศาสตร์ นักคอมพิวเตอร์ วิศวกรออกแบบและพัฒนา

2.2.3.8 INTJ มีลักษณะเป็นตัวของตัวเองสูง มีพลังความคิด และมุ่งมั่นหมายในสิ่งที่ตนสนใจ จะมีพลังในการจัดการเพื่อทำงานนั้นให้สำเร็จ เป็นคนช่างสงสัย ช่างพินิจพิเคราะห์ รักอิสระ มีความมุ่งมั่นจนกระทั่งบางครั้งดูเหมือนด้นทูลิ่ง รู้จักมองข้ามสิ่งเล็กน้อยเพื่อประสบความสำเร็จในสิ่งที่สำคัญกว่า จากการสำรวจพบว่ามีประชากรประมาณ 1% ที่มีบุคลิกภาพประเภท INTJ และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ INTJ คือ นักวิทยาศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ อาจารย์มหาวิทยาลัย วิศวกร แพทย์ โปรแกรมเมอร์ นักเศรษฐศาสตร์ นักประดิษฐ์ ผู้นำทหาร ผู้พิพากษา นักกฎหมาย

2.2.3.9 ESTP มีลักษณะเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น ไม่ค่อยวิตกกังวล สนุกกับเรื่องต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา มีแนวโน้มที่จะชอบเครื่องจักรกล และการกีฬาที่มีผู้อื่นร่วมกิจกรรมด้วย ปรับตัวง่าย อดทน ให้คุณค่าแนวอนุรักษ์นิยม ไม่ชอบการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ยืดเยื้อ มักเป็นเลิศในการควบคุมดูแลอุปกรณ์เครื่องจักร พวกเขา ESTP เบื่องานที่ต้องทำตามตารางเวลาหรือ

พวกงานบ้าน จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 12% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ESTP และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ESTP คือ ตำรวจ คนขับรถ นักสืบ โปรแกรมเมอร์ นักวิเคราะห์ นักสถิติ วิศวกร นักแสดง ช่างไม้ ช่างกล ผู้ประพันธ์เพลง นักบิน นักกีฬา ศิลปิน นักลงทุน

2.2.3.10 ESFP มีลักษณะชอบสังคม เข้ากับคนง่าย มีมนุษยสัมพันธ์ดี สนุกสนานได้กับทุกสิ่ง สามารถทำให้ผู้อื่นสนุกสนาน ชอบการกีฬาและการทำสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นจริงขึ้นมา รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมักชอบเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น มักจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าเข้าใจทฤษฎี เป็นเลิศในการใช้สามัญสำนึก ปฏิบัติการเกี่ยวกับวัตถุและบุคคลได้ดี จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 12% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ESFP และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ESFP คือ ครูอนุบาล ครูประถม ผู้ดูแลเด็ก นักสังคมสงเคราะห์ ผู้แต่งเพลง นักเขียน ประชาสัมพันธ์ พนักงานขาย นักแสดง พยาบาล

2.2.3.11 ESTJ มีลักษณะเป็นคนพูดจริงทำจริง นิยมสิ่งที่จับต้องได้ มีหัวคิดด้านธุรกิจหรือด้านเครื่องจักรกล ไม่ค่อยสนใจวิชาการที่เห็นว่าไม่มีประโยชน์ แต่สามารถปรับตัวและทำงานนั้นได้เมื่อจำเป็น ชอบในการจัดการและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จึงอาจเป็นนักบริหารที่ดีได้ ถ้าคำนึงถึงความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่นบ้าง จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 14% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ESTJ

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ESTJ คือ นักลงทุน ตำรวจที่ทำงานศูนย์บัญชาการ ตำรวจสืบสวน นักกีฬา นักแสดง

2.2.3.12 ESFJ มีลักษณะจิตใจโอบอ้อมอารี ช่างพูด มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซื่อตรง ชอบที่จะช่วยเหลือผู้อื่น จึงเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีความกระตือรือร้น ต้องการความปรองดองและอาจสร้างบรรยากาศนั้นให้เกิดขึ้นได้ ชอบทำสิ่งที่ดีให้กับบุคคลอื่น จะทำงานได้ดีเมื่อได้รับคำชมหรือได้รับการสนับสนุน จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 18% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ESFJ และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ESFJ คือ พยาบาล ครูประถม นักบัญชี นักเศรษฐศาสตร์ เลขานุการ นักกายภาพบำบัด ผู้ทำงานด้านศาสนา เจ้าหน้าที่การบิน ผู้ทำงานด้านสุขภาพ ผู้ทำงานธนาคาร

2.2.3.13 ENFP มีลักษณะกระตือรือร้นสูง มองโลกในแง่ดี ช่างคิดช่างฝัน สามารถทำได้เกือบทุกสิ่งที่สนใจ มักแก้ปัญหาที่ยากได้อย่างรวดเร็วและสามารถช่วยผู้อื่นในการแก้ปัญหา

มักชอบทำงานที่ต้องใช้ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้ามากกว่าการวางแผน มีความสามารถในการหาเหตุผลโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 4% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ESFP

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ESFP คือ นักลงทุน นักจิตวิทยา นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง ครู นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร

2.2.3.14 ENTP มีลักษณะคล่องแคล่ว ช่างคิด มักเก่งในหลาย ๆ ด้าน มีอิทธิพลต่อกลุ่มสูง มีความตื่นตัว มักพูดจาชวนผ่าซอก อาจโต้เถียงข้าง ๆ คู ๆ เพื่อความสนุก มีสติปัญญาดี ในการแก้ปัญหาใหม่ ๆ และท้าทาย ไม่ให้ความสำคัญต่องานที่ต้องทำเป็นแบบแผนซ้ำ ๆ อาจจะไปหาความสนใจใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า มักเปลี่ยนความสนใจไปสู่สิ่งใหม่ ๆ เสมอ เป็นบุคคลที่เต็มไปด้วยทักษะในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อสิ่งที่ตนต้องการ จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 4% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ENTP และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ENTP คือ นักวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ โปรแกรมเมอร์ นักกฎหมาย นักออกแบบซอฟต์แวร์ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักประดิษฐ์ วิศวกร นักลงทุน ช่างภาพ นักแสดง ตัวแทนฝ่ายขาย

2.2.3.15 ENFJ มีลักษณะชอบโต้ตอบ มีความรับผิดชอบสูง ห่วงใยต่อความคิดและความต้องการของผู้อื่น จัดการสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจและเต็มที่ โดยคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น สามารถแสดงความคิดเห็น หรือนำการอภิปรายกลุ่มอย่างคล่องแคล่วและมีหลักการ เป็นคนชอบเข้าสังคม กว้างขวาง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มักมีความอ่อนไหวตามคำชม และคำวิพากษ์วิจารณ์ จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 4% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ENFJ และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ENFJ คือ นักจิตวิทยา พระ ครู นักสังคมสงเคราะห์ นักการเมือง นักการทูต ผู้ให้คำปรึกษา นักเขียน

2.2.3.16 ENTJ มีลักษณะจริงจัง เปิดเผย ตัดสินใจเด็ดขาด มีลักษณะของผู้นำ มักมีความสามารถในการพูดอย่างมีเหตุผลและชาญฉลาด เช่น การพูดในที่ชุมชน สนใจข่าวสารรอบตัวและสนใจที่จะเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองเสมอ บางครั้งอาจแสดงความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่จริง จากการสำรวจพบว่า มีประชากรประมาณ 4% ที่มีบุคลิกภาพประเภท ENTJ และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแบบ ENTJ คือ นักบริหารในองค์กร นักวิทยาศาสตร์ โปรแกรมเมอร์ นักกฎหมาย ผู้พิพากษา นักลงทุน อาจารย์

2.2.4 บุคลิกภาพกับการเรียน

ในครอบครัวเดียวกันต่างมีบุคลิกลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างกันไป บุคคลแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกันไป วิธีการซึมซับข้อมูลและการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับประเภทของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (พาสนา จุลรัตน์, 2549)

2.2.4.1 บุคลิกภาพแบบ Intuitive-Feeling (NF) เด็กที่มีอุปนิสัยแบบ NF มักเป็นคนโปรดของครูเสมอ พวกเขาอยากให้ทุกคนพอใจ พยายามดูแลบุคคลอื่นและในขณะที่เดียวกันก็ไวต่อความรู้สึก อ่อนไหวและช่างเพื่อฝัน หากเรื่องใดไม่เป็นตามที่ฝันไว้ก็จะผิดหวังมาก ในห้องเรียนถ้าครูไม่ค่อยสนใจหรือดูแลและให้กำลังใจแล้ว พวกเขาก็จะเรียนรู้ได้ยาก เด็กที่มีบุคลิกภาพแบบ NF จะมีความสามารถด้านภาษา เป็นคนช่างสังเกตและมีความสามารถในการอ่าน

2.2.4.2 บุคลิกภาพแบบ Intuitive-Thinking (NT) เด็กที่มีอุปนิสัยแบบ NT ถือว่าสติปัญญาเป็นสิ่งล้ำค่าและจะเคารพครูก็ต่อเมื่อครูคนนั้นมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง หากรู้สึกสนใจสิ่งใดขึ้นมา พวกเขาก็จะออกไปค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จึงมักเป็นเด็กที่เรียนหนังสือเก่ง ไม่ว่าจะเรียนรู้เรื่องใด พวกเขาต้องการที่จะได้ข้อมูลที่มีเหตุผลเสมอ ส่วนในห้องเรียนพวกเขาจะเป็นตัวป่วนและทำความยุ่งยากให้กับครูเลยทีเดียว เพราะพวกเขาจะไม่ให้ความร่วมมืออะไรมากนัก อีกทั้งยังประพฤติตัวไม่เหมาะสมในการเข้าสังคมและไม่ค่อยมีมารยาทสักเท่าไร

2.2.4.3 บุคลิกภาพแบบ Sensing-Judging (SJ) เด็กที่มีอุปนิสัยแบบ SJ ต้องการได้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ จริง ๆ มากกว่าเก็บความคิดไว้ในสมอง รับรู้ข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และเรียนรู้โดยซึมซับไปที่ละขั้นตอน พวกเขาไม่ใช่เด็กที่จะวิ่งออกไปค้นคว้าคำตอบด้วยตนเอง แต่สามารถตอบคำถามที่เป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ และจดจำข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงได้อย่างรวดเร็ว ด้านการเรียนพวกเขาอยากให้มีการจัดลำดับเนื้อหาที่จะเรียนตามความยากง่ายเป็นขั้นตอน พวกเขาไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์หรือหัวด้านคิดประดิษฐ์คิดค้น พวกเขามีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

2.2.4.4. บุคลิกภาพแบบ Sensing-Perceiving (SP) พวกเขาไม่ค่อยเรียนรู้จากการเขียนหรือการพูด ที่โรงเรียนเขาอยากได้อิสระและได้เคลื่อนไหวในการเรียนรู้ ยิ่งถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่เรียน ก็ยิ่งช่วยในการเรียนของพวกเขามากขึ้น พวกเขารักความสนุกสนานและความบันเทิง บ่อยครั้งที่ครูมักคิดว่าเด็กที่มีอุปนิสัยแบบ SP ไม่เฉลียวฉลาด หากปล่อยให้พวกเขา นั่ง ๆ เก็บข้อมูลความคิดไว้ในสมองเท่านั้น จนกลายเป็นเด็กที่ทำคะแนนได้ต่ำของชั้นเรียน

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำว่าผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) นี้ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังเช่น

กูด และคณะ (1973: 17) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ว่า หมายถึง การทำให้สำเร็จหรือประสิทธิภาพทางการกระทำในลักษณะที่กำหนดให้ หรือในด้านความรู้ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเข้าถึงความรู้ (Knowledge attained) หรือการพัฒนาทักษะในการเรียน ซึ่งโดยปกติก็พิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้ หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้ทำ หรือทั้งสองอย่าง

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530: 29) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของบุคคล อันเป็นผลจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ

จากความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในลักษณะของผลผลิตทางการศึกษา

2.3.2 ปัจจัยที่ส่งผลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3.1 ปัจจัยด้านตัวนักศึกษา

2.3.1.1 เพศ Clark (1961) ได้ศึกษาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างเพศ โดยควบคุมในเรื่องอายุจริง อายุสมอง เมื่อต้องการจะเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกรด สาม สี่ และแปด ผลการค้นคว้าทดลอง พบว่า นักเรียนชาย หญิง ไม่แตกต่างกันในเรื่องเกณฑ์สติปัญญาและทักษะพื้นฐานในการอ่าน การทำเลข แต่ในเรื่องการใช้ภาษาและการสะกดตัวแล้ว ปรากฏว่า นักเรียนหญิงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนชาย Parsley (1963) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาต่าง ๆ ของนักเรียนและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศด้วยเขากล่าวว่า ได้มีนักการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ไว้ เช่น ลินคอล์นพบว่า นักเรียนหญิงเก่งกว่านักเรียนชายในเรื่องการอ่าน การสะกดตัวและการเขียน ส่วนนักเรียนชายเก่งประวัติศาสตร์ เรขาคณิต ภูมิศาสตร์ มากกว่านักเรียนหญิง และในปีต่อมา Bank and Others (1980: 119-132) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยของหลายท่านที่ได้ศึกษาในระหว่างปี ค.ศ. 1974-1978 และสรุปผลตรงกันว่า เพศเป็นตัวทำนายความแตกต่างหลายอย่างรวมทั้งผลสำเร็จทางการเรียน

2.3.1.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือแรงกระตุ้นให้มีความพยายามที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงถึงเป้าหมายที่วางไว้ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค Mc Celland (1999 อ้างถึงในสุรางค์ โคว์ตระกูล, 2533) ได้สรุปว่าคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบพฤติกรรมของตนและตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศในการทำงาน
2. เป็นผู้ที่ตั้งวัตถุประสงค์ที่จะมีโอกาสทำได้สำเร็จ 50-50 หรือเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงปานกลาง
3. พยายามที่จะทำงานโดยไม่ทอดถอนใจถึงจุดหมายปลายทาง
4. เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการวางแผนระยะยาว
5. ต้องการข้อมูลย้อนกลับของผลงานที่ทำ
6. เมื่อประสบความสำเร็จจะอ้างสาเหตุภายใน เช่น ความสามารถและความพยายาม

Mc Celland เชื่อว่าเด็กที่มีแรงจูงใจสูงมักจะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศในการทำงานและบอกให้ลูกทราบว่า ตนมีความสนใจต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก อบรมลูกให้เป็นบุคคลที่ช่วยตนเองได้และส่งเสริมให้เป็นอิสระ

2.3.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว

2.3.2.1 ครอบครัวเป็นสถาบันทางด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการต่าง ๆ ของคน คนต้องเกิดและได้รับการเลี้ยงดูในครอบครัว เอาใจใส่ การถ่ายทอด ความรู้ จริยธรรม ค่านิยม และประสบการณ์ที่มีค่าของผู้ใหญ่ เพื่อนำมาปรับตัวและประพฤติตนให้เหมาะสม เด็กจะผลการเรียนดีขึ้นอยู่กับสภาพภายในครอบครัว ความรัก ความอบอุ่น ที่ผู้ปกครอง พ่อแม่ มีต่อลูก สภาพแวดล้อมที่บ้านที่มีบทบาทต่อความพร้อมในการเรียนของเด็ก เด็กจะพร้อมในการเรียน ฉวีวรรณ หลิมวัฒนา (2538) พบว่า นักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีพ่อแม่ให้คำชมเชย ยอมรับและแสดงความสนใจและเข้าใจ มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พ่อแม่มักเข้มงวด ลงโทษหรือให้ความคุ้มครองปกป้องเด็กมากเกินไป บรรยากาศในครอบครัวมีความเครียดและขัดแย้งกัน

2.3.2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นองค์ประกอบอีกตัวหนึ่งที่สำคัญค่อนข้างมากในการศึกษา เพราะการศึกษาคือการลงทุน เมื่อนักศึกษาไม่ต้องกังวลกับเรื่องค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการศึกษาเล่าเรียน ก็จะสามารถเรียนได้อย่างสบายใจ หรือกังวลใจกับปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย ซึ่งจากการวิจัยของ พรทิพย์ ถาวรจักร์ (2525) พบว่า จำนวนเงินที่ได้รับในแต่ละเดือนมีความสัมพันธ์กับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ กฤษณีย์ อุทุมพร (2527) พบว่าอาชีพและการทำงาน รายได้ รายจ่าย ของนิสิตมหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีส่วนสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา จำนวนเงินที่นักศึกษาได้รับขณะที่กำลังศึกษามีส่วนสนับสนุนการเรียนของนักศึกษา

2.3.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

2.3.3.1 นิสัยทางการเรียนของนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความพึงพอใจและมุ่งมั่นที่จะศึกษาหาความรู้ให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งพฤติกรรมนี้ประกอบด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียน การดีขึ้นมาเรื่อยๆ ตลอดจนมีความคิดริเริ่ม ชีระยุทธ รัชชะ (2544) กล่าวว่านิสัยทางการเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางด้านศิลปะของนักศึกษา เพราะการเรียนที่ดีต้องมีนิสัยทางการเรียนที่ดีด้วย คือ ต้องรู้จักแบ่งเวลา และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตั้งใจเรียนรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี มิญชมนัส วรรณมรินทร์ (2544) พบว่า ความตั้งใจเรียนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุโดยอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

2.3.3.2 พฤติกรรมการสอนของครู นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญแม้จะมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการสอนเป็นการกระทำหรือการแสดงออกของครูทั้งที่เป็นภาษาพูดและกิริยาอาการ การจัดการเรียนการสอนที่สร้างให้เข้าใจการเรียนโดยไม่เกิดอุปสรรค หรือความคับข้องใจ จะทำให้ครูและเด็กมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และช่วยให้เกิดความสุข ความสำเร็จในการศึกษา

2.3.3.3 ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน การคบเพื่อนและกลุ่มเพื่อนเป็นพัฒนาการทางสังคมที่สำคัญของวัยรุ่น อันจะเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันวัยรุ่นมักจะยึดเอาเพื่อนเป็นแนวทางการปฏิบัติ กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางความรู้ ทักษะคิด บุคลิกภาพ และคุณธรรมของนักศึกษา นักศึกษาต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษาจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในกลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ของกลุ่มนักศึกษามี 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ และความสัมพันธ์ทางปัญญา ดวงกมล มาลารัตน์ (2534) พบว่านักศึกษาที่มีความพอใจในความสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นมาก จะมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูงกว่านักศึกษาที่มีความพอใจในความสัมพันธ์ในชั้นน้อย ในขณะที่สุกฤษณ์ กระจ่าง (2539) ได้กล่าวว่า เพื่อนสามารถให้กำลังใจในเรื่องทั่วไป ซึ่งไม่สามารถหาได้จากอาจารย์และชั้นเรียน เพื่อนร่วมกลุ่มสามารถช่วยเหลือเกื้อหนุนในด้านกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนและวิชาการได้ กลุ่มเพื่อนสามารถช่วยทำงานให้นักศึกษาและช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งมีผลในการช่วยเหลือกันในการทำงานได้

2.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์

สายสวาท เฝ้าพงษ์ (2542: 96) กล่าวว่า การพยาบาลเป็นบริการสุขภาพทางสังคม ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2540 ซึ่งพยาบาลควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ภาพลักษณ์เป็นที่น่าเลื่อมใส เกิดความศรัทธาและน่าเชื่อถือ ดังนั้นพยาบาลผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงจะสามารถปรับตัวหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

2. ภาวะผู้นำ เพื่อสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นปึกแผ่นให้แก่วิชาชีพ

3. มีขีดความสามารถในระดับสากล มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

- ความรู้ความสามารถด้านภาษา
- ความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์
- มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- มีความรู้ด้านบริหารจัดการ

- มีจริยธรรมและคุณธรรม งานพยาบาลเป็นงานที่ปฏิบัติต่อชีวิตมนุษย์ จึงจำเป็นที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีคุณสมบัติในการควบคุมอารมณ์ให้มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การตรงต่อเวลา มีจิตใจเมตตา กรุณา มีความเสียสละ

ในการสร้างคุณลักษณะที่ดีของพยาบาลวิชาชีพ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอน หรือพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ที่มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์และนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน มีการปฏิบัติกรพยาบาลที่ถูกต้องตามหลักการและเหตุผล มีสัมพันธภาพที่ดีกับนักศึกษา แสดงให้เห็นการทำงานเป็นทีม รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่อการสอน ถ่ายทอดความรู้เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ที่ดีของวิชาชีพพยาบาล

2. เพื่อนนักศึกษา การมีความสามัคคีในระหว่างนักศึกษา การมีกิจกรรมร่วมกัน จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจถึงวิธีการทำงานร่วมกัน เข้าใจ เห็นใจ ทำให้มีความสามัคคีเกิดขึ้น

3. การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงออก พัฒนาความเป็นผู้นำ ตลอดจนมีทักษะในการทำงานเป็นทีม

4. สภาพแวดล้อมในการศึกษาภาคปฏิบัติ ในสถานการณ์จริง ถ้านักศึกษามองเห็นคุณค่าของการปฏิบัติการพยาบาล ย่อมเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความศรัทธาและต้องการปฏิบัติงาน

5. คุณสมบัติของนักศึกษา ถ้าคัดเลือกผู้ที่รักในวิชาชีพพยาบาลมาเรียน จะมองเห็นคุณค่าในวิชาชีพ ช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าได้

กาญจนา สันติพัฒนาชัย และคณะ (2544) ได้ศึกษาแนวโน้มในอนาคตด้านการผลิตและการพัฒนากำลังคน สาขาพยาบาลศาสตร์ ควรมีลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ว่าดังนี้

1. ลักษณะทั่วไป บุคลิกภาพดี สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม มีวิญญูณของวิชาชีพการพยาบาล ขยัน อดทน หน้าที่ขี้มเข็มแจ่มใส ร่าเริง คล่องแคล่ว ว่องไว กริยามารยาท สุภาพ นุ่มนวล อ่อนโยน ท่วงทีสง่าผ่าเผย วาจาไพเราะชวนฟัง รักความสะอาด แต่งกายสะอาดประณีต มีความรู้ความสามารถให้บริการพยาบาลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีศิลปะในการปฏิบัติการพยาบาล รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล สามารถนำศาสตร์ต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มาใช้ในการให้บริการพยาบาล คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2. ความสามารถด้านการปฏิบัติการพยาบาล

2.1 มีทักษะความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติการพยาบาลเป็นอย่างดี เน้นการป้องกัน และ ส่งเสริม สุขภาพ การดูแลสุขภาพชุมชน

2.2 มีความสามารถในการให้บริการพยาบาลโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีการพยาบาล กระบวนการพยาบาล และศาสตร์สาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง

3. ความสามารถด้านวิชาการ

3.1 มีความสามารถในการคิด ใช้วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจในการแก้ปัญหาสุขภาพ

3.2 มีความคิดริเริ่มปรับปรุงงานให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี

3.3 มีความคิด ความสามารถเป็นสากล หรือในเชิงนานาชาติ

3.4 สามารถคัดกรอง แปร วิเคราะห์ และเลือกใช้ข้อมูล

3.5 มีความสามารถในการคิดรวบยอด วิเคราะห์ วิจัย

3.6 มีทักษะ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบการบริการสุขภาพและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรู้ด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข การตลาด ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมชาติพันธุ์ ฯลฯ

4. ความสามารถด้านการบริหาร มีความสามารถในการเป็นผู้บริหารและการจัดการที่ดีมีความสามารถในการประกันการดูแล คุณภาพของการบริการ

5. ความสามารถด้านการวิจัย แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศาสตร์ทางวิชาชีพ สามารถร่วมทำวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้

6. ความสามารถด้านทักษะเกี่ยวกับมนุษย์และมวลชน

6.1 สามารถทำงานร่วมกับทีมสุขภาพและบุคคลอื่นได้

- 6.2 มีการปรับตัว ขอมรับการเปลี่ยนแปลง เปิดกว้าง รับรู้สิ่งใหม่ ๆ
- 6.3 มีความสามารถทางภาษา
- 6.4 มีศักยภาพด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
- 7. ความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครอง สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเมือง ที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลและสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงได้ สนับสนุนหลักการประชาธิปไตยและดำรงตนเป็นพลเมืองดีของสังคม
- 8. คุณสมบัติด้านคุณธรรม และจริยธรรม
 - 8.1 มีสมรรถนะให้คำปรึกษาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพ
 - 8.2 มีความปรารถนา และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ประชาชน
 - 8.3 มีค่านิยมร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของสังคม
 - 8.4 มีคุณธรรม จริยธรรมในด้านส่วนตัว และหน้าที่การงาน
 - 8.5 มีความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน และองค์กร
 - 8.6 ตระหนักและคำนึงถึงคุณค่าของวิชาชีพและสิทธิมนุษยชนของผู้รับบริการ
 - 8.7 ใฝ่ดี ชำรงรักษาเอกลักษณ์ไทยที่พึงประสงค์
- 9. ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี เข้าใจและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถจัดการและใช้สารสนเทศในด้านต่าง ๆ ได้
- 10. ความสามารถด้านภาวะผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำและแหล่งบริการวิชาการที่เกื้อกูลประโยชน์ต่อสาธารณสุขและสังคม
- 11. คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมด้านการแต่งกาย อารมณ์และจิตใจ มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน มีความสุข
- 12. คุณสมบัติด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ให้ความรู้ วรรณรงค์ ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ อันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการพัฒนากรอบมาตรฐานฯ สาขาพยาบาลศาสตร์ (2552) ได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ ไว้ดังนี้

- 1. มีศรัทธาในวิชาชีพการพยาบาล
- 2. มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความรับผิดชอบ มีความเอื้ออาทร และมีจิตอาสา
- 3. มีความรอบรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

4. สามารถคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในการปฏิบัติกรพยาบาลและสถานการณ์ทั่วไป

5. สามารถใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์ และสถิติในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูล

6. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำงานเป็นทีม และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. มีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

8. สามารถพัฒนาตนเองและวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

9. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติกรพยาบาลและการสื่อสาร

10. สามารถให้การพยาบาลได้อย่างเป็นองค์รวมแก่ผู้ใช้บริการทุกช่วงวัย ทุกภาวะสุขภาพ ทุกระดับของสถานบริการสุขภาพภายใต้กฎหมายและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ด้วยทัศนคติที่ดีต่อผู้ใช้บริการและวิชาชีพการพยาบาล

ดังนั้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ ควรจะมีบุคลิกภาพที่ดี สุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง มีจิตใจที่พร้อมและโอปอ้อมอารีย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะความเป็นผู้นำ มีองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะด้านการปฏิบัติกรพยาบาล มีการแสวงหาความรู้เพื่อเป็นการพัฒนาวิชาชีพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ประภา เชื้อภักดี (2526) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบุคลิกภาพกับผลการปฏิบัติงานของพยาบาลโรงพยาบาลศิริราช โดยใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ 16 PF พบว่าลักษณะบุคลิกภาพของพยาบาลส่วนใหญ่จะรอบคอบ ปรับตัวเก่ง ส่ารวม ถ่อมตน มีแนวโน้มที่จะมีลักษณะไว้ตัว ขี้อาย อารมณ์อ่อนไหวง่าย จิตใจเข้มแข็ง ช่างสงสัยและเป็นนักทดลอง

มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ และสุภชัย อิทธิปาทานันท์ (ม.ป.ป.) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริกจ์ (MBTI) และเปรียบเทียบแบบของบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยจำแนกคณะและเพศ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมีบุคลิกภาพตามแบบวัด MBTI ในแบบ ESTJ มากที่สุด นักศึกษาหญิงกับนักศึกษาชายมีบุคลิกภาพตามแบบวัด MBTI ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักศึกษาที่มีลักษณะต่างกันมีบุคลิกภาพตามแบบวัด MBTI แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรัชย์ คงประเสริฐ (2539) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์ บริกจ์กับประสิทธิภาพของทีมงาน ซึ่งปัจจัยบุคลิกภาพแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ บุคลิกภาพการสนใจแบบเปิดตัว บุคลิกภาพแบบปิดตัว บุคลิกภาพการหาข้อมูลตามความเป็นจริง บุคลิกภาพ

การหาข้อมูลโดยใช้การหยั่งรู้ บุคลิกภาพการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล แบบใช้ความรู้สึกกับบุคลิกภาพการทำงานอย่างมีแผน กับบุคลิกภาพการทำงานอย่างยืดหยุ่น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกภาพตามแบบ MBTI 4 คู่ดังกล่าวมีประสิทธิภาพที่ต่างกัน ยกเว้นคู่ของบุคลิกภาพวิธีการหาข้อมูลตามความเป็นจริง กับบุคลิกภาพวิธีการหาข้อมูลโดยใช้การหยั่งรู้มีประสิทธิภาพที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยมีตัวแปรแทรกเป็นระดับของทีมงานในระยะจัดตั้งทีม

ธาริณี สุวรมงคล (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของบุคลิกภาพแบบไมเยอร์ บริกซ์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของวิศวกรชาย ผลการวิจัยพบว่า 1) วิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมีผลการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกับวิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว 2) วิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพแบบหาข้อมูลตามความเป็นจริงมีผลการปฏิบัติงานไม่แตกต่างจากวิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพแบบหาข้อมูลโดยการหยั่งรู้ 3) วิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพแบบตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมีผลการปฏิบัติงานดีกว่าวิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพแบบตัดสินใจโดยใช้ความรู้สึก 4) วิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพแบบทำงานโดยใช้แผน มีผลการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกับวิศวกรชายที่มีบุคลิกภาพแบบทำงานโดยใช้ความยืดหยุ่น

จารุวรรณ สงวนทรัพย์ (2544) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ พบว่า 1) ส่วนใหญ่นักศึกษามีบุคลิกภาพอยู่ในระดับปกติในด้านสงวนท่าที สถิติปัญญาสูง อารมณ์อ่อนไหว ยกตนเหนือผู้อื่น มีมโนธรรม จี้อาย ใจเข้มแข็ง ช่างสงสัย มีไหวพริบและเก่งด้านสังคม ใจดี หวาดหวั่นและวิตกกังวล ชอบทดลองและเสรีนิยม ฟังตนเอง ขาดระเบียบและวินัยในตนเองและอารมณ์เครียด ส่วนลักษณะเบี่ยงเบนไปจากปกติเล็กน้อย ได้แก่ ด้านลักษณะสุขุม มีสติ จริงจังและมีลักษณะชอบลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการใช้จินตนาการ 2) ปัจจัยด้านศาสนา ความสูง จำนวนพี่น้องผู้หญิงผู้ชาย ลักษณะสถานะแวดล้อมของโรงเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปี การอบรมเลี้ยงดู ที่พักอาศัยระหว่างการเรียน สถานภาพสมรสของบิดามารดาทั้งในปัจจุบันและในอดีต อาชีพของบิดามารดา การทำกิจกรรมนันทนาการ ส่งผลต่อลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอายุ ลำดับการเกิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีผลต่อลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05

กิตยา พินิตกุล (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบุคลิกภาพกับผลการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ พบว่า 1) องค์ประกอบบุคลิกภาพแบบชอบปฏิบัติจริง-ชอบจินตนาการ องค์ประกอบบุคลิกภาพแบบสุขุมมีสติและจริงจัง-ทำตามสบาย และองค์ประกอบบุคลิกภาพแบบอารมณ์

อ่อนไหว-อารมณ์มั่นคง มีความสัมพันธ์กับผลการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 2) องค์ประกอบบุคลิกภาพแบบอารมณ์อ่อนไหว-อารมณ์มั่นคง องค์ประกอบบุคลิกภาพแบบสุขุมมีสติและจริงจัง-ทำตนตามสบาย องค์ประกอบบุคลิกภาพแบบอนุรักษ์นิยม-ชอบทดลองและเสรีนิยม และองค์ประกอบบุคลิกภาพแบบพึ่งพิงกลุ่ม-พึ่งตนเอง สามารถใช้เป็นตัวพยากรณ์ผลการศึกษาได้

ทิพวรรณ ดวงแก้ว (2545) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ การรับรู้บรรยากาศการเรียนรู้และการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองของพนักงานระดับปฏิบัติการ พบว่า 1) บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตัวเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรีดาพรรณ ตรีสาทร (2545) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับเชาว์อารมณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีบุคลิกภาพรวมแบบ ESTJ และมีบุคลิกภาพด้านการรับสัมผัส 2) บุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเชาว์อารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไซลัน สาและ (2549) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี พบว่า 1) บุคลิกภาพทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านอำนาจอิทธิพล ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์และด้านการเข้าสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .547 และสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์เท่ากับ .295

Eysenck (1969) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพของเด็กวัยรุ่น ศึกษาบุคลิกภาพของนักเรียนชายหญิง จำนวน 4,000 คน อายุ 11-12 ปี พบว่าเด็กที่แสดงตัวทั้งชายและหญิงมีความสามารถในการเรียนดีกว่าเด็กที่มีลักษณะเก็บตัว โดยเฉพาะทางด้านเหตุผลและภาษา

Whitla (1969) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับบุคลิกภาพ พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ถ้าหากนักเรียนควบคุมตนเองได้ มีความวิตกกังวลน้อย ชอบความเป็นอิสระ ชอบเข้าสังคมและอารมณ์มั่นคง